

על דרווישים מחוללים

והברבור השחור

מאת רוג'ר קופלנד

עשרה, לא כאמצעי אמנותי אלא כמכשיר או טכניקה להכניס את עצמך לטרנס מיסטי. הדרוישים חובשים כובעים מחודדים גבוהים, ולגופם שמלות דמויות גאלאבייה, המתרחבות ליד הקרסול בצורת חצאית-פעמון. שולי השמלה מתרוממים בשעת הסיבובים בכוח צנטריפוגאלי.

בניגוד לברבור השחור, עיניהם של הדרוישים עצומות וכל תשומת ליבם מופנית כלפי פנים. מחול הדרוישים אינו בגדר מופע. אין בכוונתם להקסים או להלהיב את הצופים, אלא לשמש כביכול כלי או צינור, דרכו יורדת ברכת האל ממעל אל האדמה שמתחת. ומכאן האופי בו הם מחזיקים את ידיהם בשעת הסיבובים, הנמשכים זמן רב. כף היד הימנית שלהם תמיד מופנית כלפי מעלה, לקבלת הברכה השמימית, ואילו כף ידם השמאלית פונה כלפי האדמה, להוליך את הברכה לקרקע. דרך אגב, זו צורת החזקת הזרועות ברבים מהפסלים של האל שיווה ההודי.

למרות שהדרוישים המחוללים מטורקיה אינם מתייחסים למחול הסיבובים שלהם כאל מופע, הם נוסעים להופעות בעולם, כדי להתגבר על המחסור במשאבים הדרושים לקיום הכת המיסטית שלהם, ואפשר לראותם מחוללים תמורת דמי כניסה.

במובן הגיאוגרפי, האסתטי ואפילו הרוחני, הברבור השחור והדרוישים המחוללים מצויים בעולמות מנוגדים בתכלית. ממש קשה לתאר שני מופעים שונים יותר זה מזה. האחד תיאטרלי, מבוצע על ידי רקדנים מקצוענים באולם תיאטרון בפני צופים, ואילו השני בלתי בימתי, ואינו מביא בחשבון צופים. הראשון חילוני, מבוצע ערבים רבים בשנה בערים שונות, ואילו השני מקודש, מבוצע בראש ובראשונה בעת הפסטיבל השנתי בבלאנה בדצמבר. לראשון פן אסתטי ואין לו היבט תועלתני, השני אמור לעזור למאמינים לבצע מעבר רוחני, ולהעביר את דעת האל למאמיניו. הראשון וירטואוזי במודגש, והוא מעמיד

הבה נתחיל בצמד דימויים: מופע להקת באלט ב"אגם הברבורים", המערכה השלישית, מחול הברבור השחור בביצוע הפרימה באלרינה, הסובבת 32 סיבובים מהירים המכונים FOUTTÉS. מבצע טכני וירטואוזי, שנחשב לבלתי ניתן לביצוע עד שהבאלרינה פיירינה לגנאני ביצעה זאת, ראשית ב"סינדרלה" ואחר כך ב"אגם הברבורים", לפני כמאה שנה. היום, כל רקדנית הראויה לשמה מסוגלת לבצע זאת.

הברבור השחור מייצג את כוחות הרוע. תפקידה של הרקדנית להקסים ולהפיל ברשתה את הנסיך זיגפריד, והיא מצליחה במשימתה. כמובן, תפקידה של הבאלרינה הוא להקסים ולשבות את לב הצופים, וגם בזאת היא מצליחה. כדי לשמור על שיווי המשקל שלה בשעת הסיבובים המהירים, היא משתמשת בטכניקה המכונה "מיקוד" (SPOTTING). היא בוחרת לעצמה נקודת ציון, אי שם בירכתי האולם, והיא השומרת על כיוון הסיבובים ועל שיווי משקלה של הרקדנית. הסיבובים שלה מכוונים כלפי חוץ, לעבר אולם הצופים.

ועכשיו נעשה קפיצת דרך לטורקיה, מקום שם הדרוישים המחוללים סובבים סביב צירם. המופע של הדרוישים - אם נעז לננות זאת כך - אינו מתבצע על גבי בימת תיאטרון, אלא ליד קברו של הפייטן מבלאנה ג'אלל אל-דין רומי, איש כת המיסטיקנים המכונים סופי, שהמציא את הסיבובים הללו במאה השלוש-

במבחן חמור את יכולתה של הרקדנית, לשני לא דרושה טכניקה מיוחדת.

השני רב לכאורה מהדמיון. אף על פי כן, שניהם משתמשים בגוף בצורה יוצאת דופן ושניהם שייכים לאותו תחום המוגדר כ"ריקוד". מכאן, שהברבור השחור והדרווישים המחוללים עשויים לשמש להגדרת התופעה שרשימה זו עוסקת בה. הם מייצגים את ה-"YING" וה-"YANG" של התופעה, את השתי והערב שלה.

המחול והרב תרבותיות

באמריקה נשמעו בשנים האחרונות קולות רבים בזכות עידוד הרב תרבותיות. ארה"ב היא חברה רב לאומית ורב תרבותית, וההטרונגניות שלה הולכת וגדלה. כתוצאה מכך, מושג "הזרם המרכזי בתרבות" או ה"כיוון השליטי" בה נעשה קשה יותר ויותר להגדרה.

בקמפוסים האוניברסיטאים מתנהלים מאבקים נגד מה שמכונה EUROCENTRISM. משמע העדפת התרבות המערבית, שיסודה באירופה, בתוכנית ההוראה. בכל תחום מתחומי לימודי ההומניסטיקה, ה"קאנון", משמע אותו מכלול של יצירות מופת שהיכרות איתן נחשבת לבסיס הכרחי לכל חינוך, נדרש

לכלול עבודות של יוצרים שחורים ואחרים מתרבויות לא מערביות.

בתחום הספרות היפה יקשה למצוא, למשל, נובלות או רומנים על תרומתם של דוסטויבסקי או גיימס גויס פרי עטם של לא-מערביים. אבל בתחום המחול אין המצב כך.

בריקוד לא קשה להוכיח, שרבות מהמסורות המורכבות, היפות והמפותחות ביותר בעולם אינן שייכות לעולם המערבי דווקא. האם יימצא מישהו, שיטען שהקאטאקאלי ההודי או מחול מאיי יאווא אינם שייכים לפנתיאון המכובד הכולל את "אגם הברבורים" או את "אגון" של באלאנשין?

אולם, האם אפשר לפתח את הרב תרבותיות מבלי לתמוך בסיבות ובכוונות ה"פוליטיות" המונחות בבסיס התביעה לרב תרבותיות? פעמים רבות מדי מתקבלות צורות אמנותיות לא מערביות בלב פתוח לא משום יופיין וערכן העצמאי, אלא פשוט משום שהן לא מערביות.

המלחמה כנגד מרכזיותה של התרבות האירופית משמשת מקל חובלים להכות בו במסורת הקולוניאליסטית והאימפריאליסטית של העולם המערבי. הבאלט הוא על פי רוב הקורבן הראשון של השאיפה הרב תרבותית.

הוא מתואר כתוצר שלילי ומנוון של האצולה האירופית, שאבד עליה כלח ניש משהו אירוני בכך, שרבים מתומכי הבאלט הנלהבים, כגון לינקולן קירסטיין, מי שהביא את באלאנשין לאמריקה והקים את להקות הבאלט הקלאסי הראשונות שם, היו גם חובבים נלהבים של המחול האסיאני, אולי גם משום שתיאטרון ה"ינו" היפני לדוגמה, מעודד את אותה גישה אובייקטיבית, בלתי אישית הדוגלת בשימור המסורת, שקרבה אותם לבאלט הקלאסי.

אלה התומכים ברב תרבותיות בבית הספר טוענים לעיתים קרובות, שהם עושים זאת בשם השינויים הדמוגרפיים שחלו בארה"ב. אם מגמה דמוגרפית זו תימשך, לא רחוק היום בו רוב אזרחי אמריקה לא יהיו ממוצא אתני אירופי. אולם, האין הרב תרבותיות אמורה להוות אלטרנטיבה למסורת המערבית של הרוב? האם השאיפה לרב תרבותיות בצורה זו אינה אלא צורה שונה של אותה שאיפה להגמוניה תרבותית של הרוב?

לכן התביעה צריכה להיות, לדעתך, ליצור קאנון של יצירות שיכלול הן את "הברבור השחור" והן את הדרווישים המחוללים, במקום הודיע לברבור שעבר זמנו ומוטב לו לזוז מאור הזרקורים ולפנות את מרכז הבימה לדרווישים.

3 צדיון
בית הספר לתנועה ולמחול

מחול מודרני - בלט קלאסי - מוסיקה - תיאטרון
מרכז הספורט "אונים". רח' ז'בוטינסקי (פינת או"ר) כפר-סבא. טל. 09-916556

3 צדיון
בית הספר לתנועה ולמחול

- * מחול מודרני
- * בלט קלאסי
- * מוסיקה
- * תיאטרון
- * מודעות גופנית
- * יציבה נכונה
- * קואורדינציה
- * קומפוזיציה
- * קצב ושמיעה מוסיקלית
- * תפישת המרחב
- * יצירתיות והבעה עצמית

מס' רשומות צילום: ז' בונה
מרכז הספורט "אונים". רח' ז'בוטינסקי פינת או"ר כפר-סבא. טל. 09-916556